

חינוך עם מתיקות

לתת את הטעם

לא שייך להצליח בחינוך מתוך כפייה.

אפילו בענייני גשמיות ידוע שאם מכריחים את הילד לאכול, או שהוא מרגיש שרימו אותו והכניסו לתוך פיו בהיסח הדעת, דבר זה גורם לו לשנוא את האוכל, ולרצות לעשות דווקא להיפך, אבל אם לא דוחקים בו שיאכל, אזי הוא מעצמו אוכל לשובע.

ולכן יש לחנך בחכמה ולא בכפייה. כך למשל, אם יש ילד שאינו רוצה ללמוד, אין להכריח אותו בכפייה לזה, אלא לחפש ולמצוא דרכים להאחיב עליו את הלימוד, והעצה היא לפתות אותו בדברים המושכים את ליבו, ילד קטן נותנים לו מיני מתיקה, וילד גדול יותר נותנים לו פרסים אחרים שמושכים את ליבו. אמנם בתחילה ילמד שלא לשמה, אבל במשך הזמן יגדל ויקבל את הטעם בלימוד עד שיהנה גם מן הלימוד עצמו.

(הרב גרשון אדלשטיין שליט"א / דרבי החינוך 147, פסח התשע"ד)

על חזקיהו המלך אמרו חז"ל שהרביץ תורה בישראל בישראל באופן נפלא, עד שלא היה בארץ ישראל עם הארץ, ולא היו איש ואישה, תינוק ותינוקת שלא ידעו הלכות טומאה וטהרה, ואילו בנו מנשה העמיד צלם בהיכל.

איך תיתכן ירידת הדורות גדולה כזאת?

אמר על כך ר' חיים שמואלביץ זצ"ל בדרך המוסר, כי הדרך שבה הצליח לעשות זאת הייתה שנעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר שמי שלא יעסוק בתורה יידקר בחרב זו. ואכן זו הייתה סיבת הנפילה, כי **אי אפשר לחנך את צעירי הצאן להימשך לתורה ולמצוות בכפייה, אלא מתוך אהבה ורחמים, ובאופן אחר אין לו קיום.**

(מתוך דברי הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א / "מאמע רחל" 9, סיון תשע"ה, עמ' 14)

נפית של כבוד

הגאון בעל החזון איש זצ"ל אמר שבימינו זקוק כל בחור "צו א לעפאלע כבוד" - [לכפית של כבוד], כדי להתחזק בתורה ובעבודה.

הגאון רבי חיים מברסק המשיל את נפש הילד לעשב וצמח השדה, שצריך להשקות בתדירות כדי שיהיה יעשה פרי, וכן צריך לתת לילד כדי חיותו על ידי דברי שבח ועידוד, ואין בזה יוצא מן הכלל, אלא כל אשר נשמת חיים באפו ואף החזק והגיבור זקוק לכך, **ובדיבור כלשהו ניתן לשנות גורלו מן הקצה אל הקצה.**

ומי לנו גדול מהרה"ק רבי מרדכי מסלונים זי"ע שהעיד על עצמו כי לאחר שהיה יושב ברבים ונושא דברים לפני הקהל, והבלן של המקווה הגיע לפניו ושיבח את דרשתו, היה נהנה מדבריו שגרמו לו קורת רוח, ואיך אם כן שייך לחשוב ולטעות שילד קטן העומד במלחמת היצר וצריך להתגבר על תאוותיו - לא יינה ולא יתחזק ממילות עידוד וחיזוק.

(מתוך דברי הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א / "מאמע רחל" 9, סיון תשע"ה, עמ' 15)

אחד מנכדיו של רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל התחיל ללמוד גמרא והיה חלש מאוד בלימודו, ראש הישיבה למד עמו, והרבנית תבדלחט"א ישבה בצד על המיטה והתבוננה איך שהוא לומד עם הנכד. בצדקותה כשראתה שהנכד אינו יודע, הלחץ דם עלה לה, והיא התחילה לומד לנכד, תאמר 'אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז' והסבירה לו.

רבנו ישב ושתק והמשיך ללמוד עם הנכד בסבלנות מרובה ופה ושם הצליח להוציא מהנכד איזה מילה בגמרא. כשסיים את כל קטע הגמרא פנה רבינו לרבנית ואמר לה: "את רואה כמה יפה הוא ידע?"

זו הייתה גישה אצלו, לא לומר לילד: אתה לא יודע. צריכים לתת את המתיקות בלימוד, ולהיתפס אל מה שאפשר לרומם אותו שאת זה הוא ידע, **'את רואה כמה יפה הוא ידע'!!!**

(עדות חתנו הרב שוורץ שליט"א / דוב שפתים 100 בסלו תשע"ה, עמ' 3)

יחס של הערכה

שאלתי פעם את מרן הגרא"מ שך זצ"ל: מה היסוד של החינוך? מרן הרהר והשיב כך: **הכבוד.**

הוא הוסיף וביאר: במקרה שהבן או החניך יודע שאנחנו, ההורים או המחנכים, יודעים שהוא עשה עבירה או משהו לא הגון, אזי אסור לנו להתעלם, אבל ישנם זמנים שאנו מוכרחים להתעלם.

חשוב לדעת כי אם מרבים להעיר לילד, לבקר אותו ולייסר אותו, אזי משפילים אותו ומחלישים את כוחותיו. ומידה טובה מרובה, אם מדברים אליו בכבוד - על ידי כך מכבדים אותו ומחזקים אותו.

אפילו עם פעוט בן שלוש, יש לדבר בכבוד רב.

גם לילד בן שלוש יש מהלך של מחשבה. הוא בנה לעצמו איזו תיאוריה שהוא רוצה כך וכך. גם אם זה מעוות, כך הוא רוצה. כשאנחנו עושים לו תנועת יד דוחה, אפשר לשבור את ליבו ואת דימויו העצמי.

בעיני ראיתי פעם יהודי מבוגר, שילדו הקטן הטריד אותו בדברים מעוותים, והוא פעל לפי דחפיו ופשוט דחה את הילד בבז.

התערבתי ואמרתי: "תסלח לי שאני מתערב, אבל אומר לך משפט שתזכור אותו לכל החיים: לילד יש נפש של אדם ולא של בעל חיים, שמגרשים אותו בבז. **ילד הוא אדם עם דעת. תתייחס אליו בהתאם.**"

(מתוך דברי הרב יהודה עדס שליט"א / בקובץ "שומרים על הפיקודון", עמ' 15)